

B-uppsats
Vårterminen 2015

Medie- och kommunikationsvetenskap
Institutionen för kommunikation och medier
Lunds universitet

”Dont underestimate the importance of body language”

- En textanalys av två Disneyskurkar utifrån genus och stereotyper

Namn: Josefin Dahlqvist
Handledare: Sophie Elsässer
Examinator: Carolina Martinez

Abstract

”Dont underestimate the importance of body language” En textanalys av två Disneyskurkar utifrån genus och stereotyper. Skriven av Josefin Dahlqvist, enheten för medie- och kommunikationsvetenskap, vid institutionen för kommunikation och medier, Lunds universitet. Disney tar stor plats i populärkulturen och torde influera många människor. Därför undersöker denna uppsats vilka stereotyper gällande manligt och kvinnligt som kommuniceras via deras karaktärer. Uppsatsen jämför Jafar och Ursula från filmerna *Aladdin* och *Den lilla sjöjungfrun*. Metoden semiotik har använts, som har hjälpt till att läsa av texten och göra tolkningar som inte märker vid första anblick. Resultatet visade att Disney kommunicerar manliga och kvinnliga stereotyper genom deras karaktärer. Uppsatsen visar även att stereotyper utmanas. Karaktärerna tillskrivs egenskaper som ur ett genusperspektiv inte hör till normen och det kan handla om att de är skurkar. Disney gör ett val i att inte tillskriva de ”rätt” egenskaper och attributer i vad samhället anser tillhöra manligt och kvinnligt.

Nyckelord: Disney, Genus, Stereotyper, Semiotik, Ondska

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund.....	1
2. Syfte och frågeställningar	2
3. Teori	2
3.1 Vad innebär genus?	2
3.3 Ondska i Disneyfilmer.....	4
3.4 Stereotyper	4
4. Tidigare forskning	6
5. Metod	7
5.1 Textanalys som kvalitativ metod.....	7
5.2 Avgränsning och urval	7
5.3 Semiotik.....	8
5.4 Variabler	8
5.5 Metodproblem	9
6. Analys.....	10
6.1 Utseende.....	10
6.1.1 Sammanfattande analys av utseende.....	13
6.2.1 Sammanfattande analys av dialog	16
6.3 Motiv	17
6.3.1 Sammanfattande analys av motiv	18
7. Diskussion och slutsats	18
8. Källförteckning	21

1. Inledning och bakgrund

Hela Sverige stormar. Två korta scener blir bortklippta från Kalle Ankas jul, som traditionsenligt visas i SVT varje julafton. Disney har delvis klippt bort en svart docka och även en äldre skäggig man, eftersom båda anses spegla stereotypa bilder av mörkhyade och judar (Lindh 2012). Hundratals protester florerar från svenskar som inte tycks acceptera förändringen. Stereotyper och förlegade egenskaper om manligt och kvinnligt diskuteras konstant som ett problem idag. Diskussionerna som förs, handlar främst om att visa sunda könsroller för barn, men trots detta protesterar vi när det sker förändringar. Många kritiska artiklar förekommer även frekvent på internet och en av dessa är från New York Times (2009) med namn ”Her Prince Has Come. Critics, too” i vilken författarna behandlar Disneysfilmen ”Prinsessan och grodan” som hade premiär 2009. Denna artikel påvisar tydligt att kritiker fortfarande anmärker på Disneyfilmer och deras stereotyper gällande manligt och kvinnligt. Magnus Persson skriver i *Populärkulturen och skolan* (2000) att vi ser mellan fingrarna gällande Disneyfilmer, eftersom många anser att det är en tillflyktsort för fantasi och skoj. Persson menar att eftersom Disney är en av de största institutionerna, som skapar barnkulturer, borde en kritisk debatt vara motiverad (Persson, 2000: 111). Margareta Rönnerberg hävdar, att en viktigt kärnfråga för föräldrar idag, handlar om att inte befästa gamla stereotyper och förelagda könsroller hos sina barn (1997:120).

Denna uppsats ämnar att undersöka en manlig och en kvinnlig karaktär från två av Disneys mest framgångsrika filmer. Uppsatsen kommer att behandla de onda karaktärerna från filmerna eftersom mycket forskning har fokuserat på hjältinnorna. England, Descartes och Collier-Meeks är bland andra forskare, som undersöks prinsessors stereotypa karaktärsdrag i artikeln ”Gender Role Portrayal and the Disney Princesses” (2011). Vidare ligger intresse i att undersöka skurkarna eftersom genus uttrycks annorlunda jämfört med hjältarna i filmerna.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att analysera hur skurkarna kommuniceras i filmerna *Den lilla sjöjungfrun* (1989) och *Aladdin* (1994). Uppsatsen uppmärksammar hur en manlig och en kvinnlig skurk kommuniceras ur ett genusperspektiv. Målet med uppsatsen, är att förstå vilka könsroller och stereotyper, som förstärks eller försvagas genom Disneys onda karaktärer.

Studien tittar på följande:

1. Vilka kvinnliga och manliga stereotyper kommunicerar Disney via sina onda karaktärer?
2. Finns det någon skillnad i hur manliga respektive kvinnliga skurkar kommuniceras?

3. Teori

3.1 Vad innebär genus?

Genus innebär socialt konstruerat kön och är ett viktigt verktyg vi har idag för att förstå samhällets konstruktioner. Människor föds inte till kvinna eller man, utan blir det. Det vill säga att genus inte handlar om det biologiska könet, utan om det sociala könet, som konstrueras i kulturella och sociala kontexter. Genus tar sig ofta uttryck i motsatspar när de olika könen placeras i olika kulturella rum. Genusfokus.se (2015) skriver på sin hemsida att genusbegreppet betonar att kvinnor och män inte är kvinnor och män av sig själva. De blir de i relation till samhället och kulturen. Genus belyser alltså de sociala villkor, som formar kvinnor och mäns möjligheter och deras handlingar. Den främsta skillnaden mellan kvinnor och män i begreppet genus handlar ofta om olika nivåer av makt (Genusfokus 2015). Elisabeth Bell menar att Walt Disney har stor genomslagskraft i populärkulturen och bidrar således till att barns drömmar blir sanna i sagans värld, samtidigt som de konstruerar genus (Bell, Haas & Sells: 1995, 47).

Judith Butler (refererad i Gauntlett: 2008) menar att kön och genus inte är biologiskt eller något vi ärver genetiskt. Det är först vid födelsen som människor tilldelas sitt kön. Redan på BB så blir babyn täckt med antingen en blå eller rosa filt. Butler menar alltså att det redan är vid födelsen, som vi tvingas in i föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt. Butler hävdar att både kön och genus är socialt och kulturellt konstruerade föreställningar. Därtill säger Butler att genus är ett framträdande. Detta innebär att det är handlingar som iscensätter kön. Det är alltså yttranden och hur vi betar oss, som upprätthåller föreställningar kring kön (refererad i Gauntlett: 2008). Butler ställer sig kritisk till att det enbart finns ett maskulint och ett feminint genus, eftersom det bara finns

två kön. Om genus istället skulle ses som flytande, skulle inte maskulinitet nödvändigtvis höra ihop med den manliga kroppen och femininet med den kvinnliga. Enligt Butler finns det inget naturligt kön utan vi människor skapar det själva genom att upprätthålla könsnormer som redan är etablerade i samhället. Både kön och genus skapas genom handling, attribut och genom språket när vi utmanar eller reproducerar befintliga diskurser (Butler 2006). Genus är en norm som ibland kan utmanas. Ett exempel på detta är drag-Queens, som förvirrar sin omgivning eftersom könet inte går att avgöra (Butler 2006: 214).

3.2 Genus i populärkultur

Det går att urskilja ett tydligt mönster gällande representation av manligt och kvinnligt i filmerna som producerades mellan 1950- till 80-talet. Männerna har ofta agerat huvudroll och kvinnorna biroll. Birollen som kvinnorna har tagit sig an, har ofta varit ett kärleksintresse eller en hjälpare till den manliga huvudrollen. Det fanns givetvis undandag under denna tidsperiod, men så såg den generella representationen ut, att män är aktiva och kvinnor passiva (Gauntlett: 2008).

Gauntlett (2008) menar att det delvis sker en förändring gällande kvinnlig representation under 90-talet då kvinnor får större och mer komplicerade roller som inte bara innefattar kärleksintresse, hjälpare, moder eller ond vettvilling. Både män och kvinnor framställs annorlunda på 90-talet jämfört med tidigare period. Under 80-talet har actionfilmer visat en bild av en tuff och hård manlig hjälte. Under 90-talet kom flertal filmer som tillskrev mer komplexa känslor hos männen och porträtterade dem som omhändertagande, känsliga och oroliga. Vidare framställdes kvinnor mycket tuffare och fick agera huvudroll i actionfilmer.

Däremot har det riktats kritik mot porträttering av kvinnliga actionhjältar och den främsta anmärkningen gällde, att även fast kvinnorna är tuffa och slåss, blir de fortfarande objektifierade. Kvinnorna har haft tigha kläder med tillhörande stort hår och smink. Denna kritik riktade sig bland annat mot publiksuccén "Charlies Angels" från år 2000. Filmen skulle representera girlpower, men hjälpte till att objektifiera kvinnor, enligt många (Gauntlett 2008).

När det gäller dagens genus menar Gauntlett (2008) att kvinnor verkar ha samma färdigheter och förmågor som män. Trots detta ser vi fortfarande fler män i huvudroller. Vidare händer det oftast att mannen räddar kvinnan i en hjälteinsats och nästan aldrig tvärtom. Huvudrollskvinnan är nästan alltid attraktiv medan män kan se väldigt olika ut gällande ålder, utseende och kropp (Gauntlett: 2008, 49-64).

Margareta Rönnerberg menar att det inte är TV som formar barns könsroller, utan det gör barnet själv tillsammans med andra barn och vuxna (Rönnerberg 1997: 131). Här förmedlar Rönnerberg samma tankegångar om genus som Judith Butler (refererad i Gauntlett 2008), att det är en själv som skapar könet. Med andra ord är genus ett framträdande. Rönnerberg fortsätter att resonera kring stereotyper kring könsroller och menar att TV faktiskt är bra för barn. Hon menar att desto mer barn tittar på TV, desto mer nyanseras blir deras bild av manligt och kvinnligt. Detta påstående stödjer Rönnerberg när hon säger att föräldrar och vuxna antagligen kommit längre i utvecklingen gällande könsroller till skillnad från när de var små. Därför borde utvecklingen bli densamma för barnen (Rönnerberg 1997: 132).

3.3 Ondska i Disneyfilmer

Disneys kvinnliga skurkar har genom åren uttryckts i form av vackra häxor, drottningar och styvmammor. Disney har förvandlat dessa kvinnor till femme fatale, den farliga kvinnan, som har synts i stumfilmer och klassiska Hollywoodfilmer. I stumfilmer karaktäriseras femme fatale som en diva med överdrivna höftrörelser i åtsittande svarta kläder. Dessa kvinnor är nästan demoniska och är ett hot mot män. Ett av femme fatales huvudsakliga karaktärsdrag är att hon aldrig går att genomskåda. Det är en kvinna som utger sig vara något annat än vad hon är. En femme fatale ser sig själv som sexuellt subjekt istället för sexuellt objekt. När Disney skulle rita sjöhäxan Ursula (Den lilla sjöjungfrun 1989) använde de sig av Sunsets Boulivards egna femme fatale Norma Desmond som modell. De kvinnor som agerat modell åt skurkarna har dock aldrig blivit omnämnda i Disneys historiografi (Bell, Haas & Sells, 1995: 115-116).

Vidare säger Bell (1995) att de kvinnliga skurkarna i Disneyfilmerna är de enda karaktärer som vi får se i närbild. De är även de enda karaktärerna som antar linsen rätt framifrån. Enligt Bell har Disney gett sitt eget uttryck till *femme fatale* då de visar en närbild på skurken för att sedan låta bakgrunden bli svart så att vi endast ser kvinnans ögon. Dessa ögon är då oftast målade i gult och stirrar intensifierat på de avsedda offret (Bell, Haas & Sells, 1995: 116).

3.4 Stereotyper

Stereotypisering betyder i huvudsak att man betraktar människor utifrån vilken grupp det tillhör, snarare än som enskilda individer. Vi gör antagande om olika grupper som är baserade på förväntningar. Om stereotypiseringen inte stämmer blir vi besvikna eller överraskade (Hilton 2003: 11).

Perry R. Hilton definierar vad en stereotyp är och beskriver att deras tre viktiga komponenter är:

1.) En grupp av människor blir igenkända på en specifik egenskap, som kan röra sig om allt från nationalitet, kön, ålder, sysselsättning till hårfärg. Det vill säga en egenskap, som har betydelse för den, som ser egenskapen hos andra människor. Genom denna identifikationsprocess placerar man människor i olika grupper, och vi kan skilja den identifierade gruppen från andra grupper som inte besitter egenskaperna.

2.) Efter denna process tillskrivs gruppen som helhet olika egenskaper. Dessa egenskaper är vanligtvis personlighetsdrag, men det behöver inte nödvändigtvis vara det. Vissa stereotyper angriper fysiska egenskaper, som förlegade sanningar om att till exempel rödhåriga personen har ett hett temperament.

3.) Slutligen när en har konstaterat att en person tillhör en specifik grupp, tillskrivs personen den stereotypa egenskapen. Då dras slutsatsen att eftersom en person är rödhårig, har denne ett hett temperament (Hinton 2003: 11-12).

I dagens samhälle har vi kommit långt gällande utvecklingen av TV, film och internet vilket i sin tur har lett till att kommunikationen sker snabbare. Hinton (2003) redogör för Sommers exempel om hur TV kan bidra till spridningen av en social representation. Han hävdar att genom att till exempel presentera 'Punk' som en "rebellisk ungdomstyp" bidrog TV till att förankra representationen i människors vardagskunskap (Hinton 2003: 158). Utifrån denna förståelse går det att hävda att Disney, som sänds både på TV och skulle kunna bidra till människors kunskap gällande manligt och kvinnligt.

Hinton (2003) återger även Jackson och Ervins teorier angående stereotyper. De menar att kroppslängden kan ha betydelse i hur vi uppfattas och detta kan appliceras både på män och kvinnor. Korta personer uppfattades ha en lägre yrkesmässig status än långa personer. Vidare redogör Hinton (2003) för Dions antagande gällande stereotypen "det som är vackert är också bra" (Hinton 2003: 93).

Hinton menar även att könsstereotyper är förankrade i män och kvinnors sociala roller. Kvinnor stereotypiseras med egenskaperna omhändertagande och emotionella medan män tillskrivs egenskaperna aggressiva, ambitiösa och självsäkra (Hinton 2003: 93). En annan stereotypisk könsroll som Hinton presenterar är att män kommuniceras som aktiva och kvinnor som passiva. Det är männen som objektifierar och kvinnorna som är objektet. Ana Koivunen talar om stereotypen

om ”Den kvinnliga blicken” som innefattar att kvinnor är passiva och kan locka till sig män med sina ögon, vädja som en bön eller direkt uppmana ”kom hit” (Kouvunen 2008: 97) Hinton ser stereotyper som ett stort problem idag, då de är fyllda av fördomar och diskriminering (Hinton 2003: 167).

4. Tidigare forskning

Forskning som berört ämnet Disney och genus är *From Mouse to Mermaid: The Politics of film, gender and culture* av Elisabeth Bell, Lynda Haas och Laura Sells (1995). Boken tar ett kritiskt ställningstagande till Disneys representation av feminism och kulturhistoriska kontexter. Elisabeth Bell menar, att även fast Disney associeras med tecknade barnfilmer är det långt från en oskyldig konstform. Ingenting är oavsiktligt eller slumpartat i tecknad film då varenda sekund av rörelse härstammar från en stillbild. Det vill säga att människor sitter och ritas varenda bild, som sedan visas i rörelse. Bell menar vidare att dessa bilder på kvinnor som porträtteras, är ritade av män. Hjältinnan i tonåren blir porträtterad med idealisk kroppsvikt och längd, medan den kvinnliga skurken porträtteras i medelålder med bristande sexualitet. Bell säger alltså att Disneys animation konstruerar kvinnliga kroppar som är filmiska och bekräftar de kulturella koder som finns gällande utseende (Bell 1995: 109).

TV är bra för barn (1997), skriven av Margareta Rönnberg tar ett annorlunda ställningstagande gällande könsroller i populärkultur för barn. Boken är i huvudsak ifrågasättande och vill sätta stopp för myter gällande att barn skulle vara passiva och sårbara framför rutan. Hon menar att TV har en positiv inverkan på barn då den bidrar till att nå förståelse av en själv, av andra människor och omvärlden. Hon hävdar att TV inte formar barnens könsroller, utan att de gör de själva med hjälp av andra barn och vuxna (Rönnberg 1997: 131).

Rönnberg nämner sju olika stereotypa feminina rolltyper i filmer, som hon har urskiljt med hjälp av en undersökning, där förskolebarn blev intervjuade. De sju stereotyperna hon tar upp är skönheten, bruden, modern, den självständiga (yrkes) kvinnan, horan/häxan, den fogliga flickan och hönshjärtan/huskorset (Rönnberg 1997: 126). Gällande mitt forskningsområde är stereotypen av horan/häxan tillämplig på Ursula (Den lilla sjöjungfrun 1989) då den belyser en kvinnan som är kall, självupptagen, förförisk och slug. Det vill säga karaktärsdrag som ofta förekommer hos Disneys kvinnliga skurkar. De stereotypa manstyper som uppfattas som eftersträvansvärda är enligt Rönnberg (1997) i samma undersökning ensamvargen, polisen/sheriffen, den hemliga fantomen/superhjälten/räddaren i nöden, vännen/hjälparen, vitsmakaren och den nyfikne spejaren.

5. Metod

5.1 Textanalys som kvalitativ metod

För att kunna studera medietexterna i denna uppsats kommer en textanalys som kvalitativ metod att användas. Syftet är att lyfta fram underliggande meningar och budskap i texten. Den kvalitativa metoden är en forskningsmetod, som handlar om hur man ska känneteckna och beskriva egenskaperna hos någonting. Det är vanligt att använda sig av fallstudier inom den kvalitativa metoden vilket kan handla om t.e.x. intervjuer, bilder och observationer. Den kvalitativa metoden skiljer sig från den kvantitativa metoden, som snarare handlar om statistik, och är ett sätt att beskriva med hjälp av mätning och testning. Det är med andra ord en metod som mynnar ut i numeriska observationer (Backman 2008: 33). Den kvalitativa metoden inbegriper verbala formuleringar, skrivna eller talade. Eftersom syftet med denna uppsats är att nå förståelse för vilka manliga och kvinnliga egenskaper som kommuniceras, blir den kvantitativa metoden problematisk, då statistik inte lämpar sig för denna analys. Textanalys är däremot ett lämpligt tillvägagångssätt för att närma sig medietexter, och för att nå en djupare förståelse för den textuella innebörden.

5.2 Avgränsning och urval

I denna uppsats kommer två karaktärer att analyseras, som får representera kvinnligt och manligt. Anledningen till att uppsatsen endast behandlar två karaktärer är för att det kommer ge en mer djupgående analys än vad flera karaktärer skulle ge. Karaktärerna kommer att analyseras baserat på tre ämnen, som är användbara när vi avläser en medietext. De tre ämnena är motiv, dialog och utseende, och är noga utvalda, då de genererar en bred tolkning av varje karaktär. Judith Butler menar att både kön och genus skapas genom handling, attribut och genom språket när vi utmanar eller reproducerar befintliga diskurser (Butler 2006). Av denna anledning är de tre ämnena valda eftersom dialogen står för språket, motiv för handlingar och utseende för attribut. Dialogerna som presenteras i analysen, är dessutom de mest välkända från antagonisterna. Detta innebär att citaten är förankrade med karaktären, och att det därför finns relevans i att tolka dem.

Motiveringen till att använda filmerna *Den lilla sjöjungfrun* (1989) och *Aladdin* (1992) handlar först och främst om att de befinner sig inom samma tidsrymd. Detta möjliggör att könsrollerna kan bedömas på ett rättvist sätt, eftersom karaktärerna härstammar från samma tid. Hade uppsatsen behandlat en kvinnlig karaktär från 2010-talet hade möjligtvis undersökningen fått ett annorlunda resultat. En annan anledning till valet av filmerna, är att de tillhör två av Disneys största framgångar. Företaget Disney hade en ekonomisk svacka efter grundaren Walt Disneys död, och

från och med *Den lilla sjöjungfrun* (1989) fick företaget ett rejält uppsving (Bell, Haas & Sells: 1995). Ytterligare en anledning till valet av Ursula från *Den lilla sjöjungfrun* (1989) har att göra med att Ariel i filmen, var den första karaktär, som Disney stoltserade med som kvinnlig förebild (Bell: 1995). Det är redan känt att mycket kritik har riktats emot Disneys tidigare prinsessor. Därför är det intressant att analysera Ursula från den film som Disney själv ställer sig bakom. Däremot syftar företaget på prinsessan som förebild, samma krav borde ställas på den kvinnliga skurken.

5.3 Semiotik

För att kunna göra en ordentlig textanalys kommer jag använda mig av semiotik, som är detsamma som teckenteori. Ferdinand de Saussure (refererad i Gripsrud 2008), som var upphovsmannen till semiotik, menar att tecknets betydelse kan variera beroende på det sammanhang de uppträder i. Detta kan kallas för semiotikens pragmatiska dimension, och i detta fall betyder pragmatisk situationsbestämd. Det innebär att kommunikationen är bestämd av dess plats och syfte gällande avsändare och mottagare. Tecken uppfattas alltså i konkreta historiska, sociala och kulturella situationer.

Den denotativa betydelsen är för det mesta fastlagd, men däremot kan vi uppfatta konnotationen med stor variation (Gripsrud 2008: 144). Denotation innebär vad vi faktiskt ser, och kan avläsa ur texten. Det är den första typen av beteckning och kan ses som en visuell överföring. Fiske och Hartley förtydligar förhållandet mellan denotation och konnotation med hjälp av en bild. En generals uniform denoterar en generals rang, samtidigt som den konnoterar den respekt som själva uniformen för med sig. Tecknets denotativa del är vad tecknet visar som i deras exempel är en markör för generalens ställning. Den konnotativa delen är den kulturella betydelsen (Fiske & Hartley 2003: 28). Den konnotativa betydelsen kommer inte från tecknet självt, utan från hur samhället tolkar och värderar symbolen. Konnotationen är generellt beroende av kulturell bakgrund betraktaren har. Gripsrud menar att exempelvis ett lejon kan i flera kulturer stå för kunglig makt och symbolen har bildats genom kulturens konvention. När folk från denna kultur sedan ser ett lejon kommer de konnotera symbolen till ”kunglig makt” (Gripsrud: 2008, 143).

5.4 Variabler

Analysen kommer ta hjälp av variabler som består av olika karaktärsdrag gällande manligt och kvinnligt. Variablerna kommer från artikeln ”Gender Role Portrayal and the Disney Princesses” (England, Descartes, Collier-Meeks 2011). Analysen kommer dock inte belysa alla variabler i schemat eftersom alla karaktärsdrag inte är relevanta för min undersökning. Vidare har

jag översatt variablerna till svenska för att underlätta undersökningen. Nedan följer de variabler som presenteras i artikeln av England, Descartes och Collier-Meeks (2011).

Feminina karaktärsdrag:

Mån om sitt utseende, ber om råd/hjälp av andra, tar på sig en offerroll, fysiskt svag, visar känslor, omhändertagande och rädd.

Manliga karaktärsdrag:

Visar intresse för prinsessor, fysiskt starka, självständig, okänslig, självsäker, ger råd, modig, orsakar rädsla, engagerar sig i intellektuell aktivitet och beslutsam.

5.5 Metodproblem

De negativa konsekvenser som urvalet av material kan tänkas ha för resultatet, är att det är för begränsat. Eftersom det rör sig om en B-uppsats finns inte möjlighet till att undersöka så många Disneysagor, som skulle behövas för att få en fullständig översiktlig bild av hur Disney kommunicerar sina onda karaktärer. Däremot analyseras två av Disneys mest välkända skurkar, som båda uppenbarar sig i två framgångsrika filmer. Detta innebär att de utgör en helhetsbild för hur Disney har kommunicerat manligt och kvinnligt. Vidare har inte varje infallsvinkel av karaktärerna analyserats, utan fokus ligger på dialog, motiv och utseende. Det kan ses som en brist att inte alla element av karaktären analyseras, men dessa tre teman ger en övergripande bild av hur karaktären uppfattas.

Ett annat metodproblem kan vara att semiotik kan leda till att tolkningen blir subjektiv. Denotation, vad vi faktiskt kan läsa från texten, torde bli den samma för fler forskare, men konnotation, tolkningen en gör, kommer få olika resultat från person till person. Gällande tolkningsfasen är det där det sker mest oenighet bland forskare och därför är den tämligen komplicerad. Samma insamlingsmaterial kan tolkas på olika sätt och talar således aldrig helt för sig själv (Backman 2008: 32). Tolkningen blir alltså beroende av forskarens verklighetsuppfattning som är beroende av en individuell, social och kulturell konstruktion (Backman 2008: 53). Däremot kommer konnotationer dras av kulturellt betingade förställningar vilket kan leda till en intersubjektiv förståelse.

6. Analys

I detta avsnitt kommer min textanalys av antagonisterna att presenteras. Strukturen är gjord som sådan, att en semiotisk analys kommer att göras utifrån tre teman; utseende, motiv och dialog. Inom varje ämne förs även kopplingar till det teoretiska ramverket. Slutligen presenteras en sammanfattande analys gällande samtliga ämnen.

6.1 Utseende

Ursula

Ursula är en sjöhäxa som är hälften kvinna och hälften bläckfisk. Bläckfiskarmarna är svarta och ger illusionen av att vara en svart klänning över hennes kropp. Håret är vitt och kort. Hennes utseende ger alla signaler en skurk ska ge, främst genom att hon är en stor svart bläckfisk, bland alla andra färggranna fiskar och sjöjungfrufolk. Eftersom håret är kort ger det konnotationer av ondska, då tidigare kvinnliga skurkar har porträtterats med kort hår. Vidare så ger håret konnotationer av en mer maskulin karaktär. Detta eftersom långt hår i många anseenden är sammankopplat med femininet (Gauntlett: 2008). Ursulas hår blir även ett tydligt kontrast till hjältinnan från filmen som porträtteras med ett långt rött svall (Den lilla sjöjungfrun 1989). Ursulas genus rekonstrueras som en följd av omgivningen. Eftersom Ariels attribut följer de regler och konventioner, som finns gällande att se kvinnlig ut, ser Ursula maskulin ut i jämförelse. Hennes genus skapas i interaktionen och som ett resultat av relationen hon har med Ariel (Butler 2006).

Ursulas ansikte är kraftigt sminkat med lila ögonskugga, röda läppar och långa lila naglar. En sminkning som ger konnotationen av en häxas utseende, då de ofta porträtteras med en kraftigt sminkning (Bell: 1995). Ursulas ålder återges aldrig i filmen, men det vita håret och den raspiga rösten kan konnoteras till att hon befinner sig i medelåldern. En annan konnotation som kan avläsas från hennes röst, är att den påminner om hur en traditionell häxröst låter i otaliga filmer.

Ursulas hudton är ljuslila, kroppen överviktig och hon har en kraftig dubbelhaka. Hennes ögon är svarta, men kan vid vissa tillfällen i filmen, uppfattas som gula. Enligt Bell (1995) har Disney gett sitt eget uttryck till femme fatale då de visar en närbild på skurken för att sedan låta bakgrunden bli svart så att vi endast ser kvinnans ögon. Dessa ögon är oftast gula och stirrar intensifierat på de avsedda offret. När Ursulas onda handlingar går enligt planerna stirrar hon rakt in i kameran med ett lurigt leende och påvisar således den teori som framförs. Detta mönster kan vi se redan

1939 i filmen ”Snövit och de sju dvärgarna”. Den elaka drottningen smider onda planer och stirrar intensivt in i kameran även här (Bell, Haas & Sells: 1995). Detta kan jämföras med ”Den kvinnliga blicken” som innefattar att kvinnor är passiva och kan locka till sig män med sina ögon, vädja som en bön, eller direkt uppmana ”kom hit” (Kouvunen 2008: 97). Däremot stirrar varken Ursula eller Den elaka drottningen in i kameran för någon man, utan de är snarare ett sätt för oss tittare, att se karaktärernas onda sida. Det är alltså ögon som ger konnotationer av framgång genom manipulation.

Många av Ursulas karaktärsdrag kan liknas vid Bells (1995) beskrivning av en femme fatale. Detta syns främst genom Ursulas kroppsspråk då hon rör sig på ett översexuellt sätt. Hennes gång är långsam och hon vickar kraftigt med höfterna. Det faktum att hon rör sig på detta sätt, och bläckfiskarmarna som ger illusionen av att hon bär en svart klänning, gör att hon faller inom ramen för hur en femme fatale beskrivs (Bells: 1995). En femme fatale ser sig själv som ett sexuellt subjekt istället för ett sexuellt objekt och utgör därför ett hot mot män. Detta kan förstås genom att Ursula rör sig på ett mycket sexuellt sätt och är inte rädd för att uttrycka sig med hjälp av kroppen.

Vidare så kan vi se att tydliga feminina drag hos Ursula då hon har stora läppar, långa naglar och överdrivet mycket ögonskugga, vilket får henne att framstå som en transvestit. Det främsta tecknet på att Ursula påminner om en drag-queen är således mängden smink, som hon bär. Det blir extra tydligt om man jämför med Ariel, som är avbildad med endast lite mascara och rosiga kinder. Ariel representerar således den naturliga kvinnligheten, medan Ursulas kvinnlighet är skapad. Den kvinnliga skurken vårdar sitt yttre vilket ger konnotationen av att hon gör sig vacker för sin omgivning. Det är alltså en tydlig koppling till stereotypa könsroller där kvinnan är passiv och mannen är aktiv. Det vill säga att kvinnan är objektet som blir objektifierad av mannen (Hinton & Nordfeldt 2003). Däremot utmanar Disney våra konventioner om vad som anses vara kvinnligt när de porträtterar Ursula som en drag-queen. Enligt Butler (2006) utmanas den befintliga diskursen då tittaren blir förvirrad eftersom den inte kan avgöra vilket kön Ursula tillhör.

En annan konnotation vi kan avläsa från att Ursula sminkar sig mycket, är att hon är mån om sitt utseende. Vi får bevittna Ursula beklaga sig över hur risig hon ser ut samtidigt som hon lägger på mer läppstift på läpparna. Här förstärks stereotypen som presenteras i undersökningen av England, Descartes, Collier-Meeks (2011) att kvinnor framställs som utseendefixerade och att de antar en offerroll. Ursula framställer sig själv som ett offer då hon söker medlidande för hennes risiga utseende. Ursula visar tydligt att hennes åldrande är något negativt när hon exempelvis suckar åt sin

spegelbild och drar i påsarna under sina ögon. Den lilla sjöjungfrun förknippar vi med ungdom och kvinnlig skönhet och detta representeras genom prinsessan Ariel.

Jafar

Jafar är sultanens högra hand och kallas för hans kungliga visir. Jafar är lång smal med ett skruvat svart pipskägg. Hans ögon är svarta och är markerade med kajal. Ögonlocken är mörkare än resten av huden, vilket ger uppfattningen av att han bär ögonskugga. Även hans läppar är i en mörkare färgton, vilket ger illusionen av läppstift. Ansiktet är avlångt och kantigt, näsan lång och under ögonen ser vi stora ringar. De olika markörerna på Jafars ansikte ger konnotationen av ett mer kvinnligt utseende. Detta på grund av konventioner gällande att smink är kopplat till femininet. En annan konnotation, som kan avläsas från Jafars sminkning, är att Disney bekräftar rasistiska stereotyper, då Jafar troligtvis skall föreställa en arab. Vi får däremot inga indikationer på att Jafar skulle bry sig sitt utseende. Jafar kommenterar varken hur han ser ut, eller sin ålder. Gauntlett (2008) hävdar att alla onda karaktärer alltid är tecknade i en mörkare nyans, och att Disney därmed påvisar rasism, kan till viss del stärkas genom Jafars porträttering.

Mot slutet av filmen tar Jafar hjälp av en ande och blir förvandlad till den mäktigaste i anden i Aggrabah. Då blir Jafars andegestalt röd med svart hästsvans, långa svarta naglar och betydligt mer muskulös än den första anden. Jafar är mycket längre än alla andra karaktärer i filmen och framförallt är han längre än sin chef, sultanen, som framställs väldigt kort. Även fast sultanen till en början är chef över Jafar, är det tydligt att sultanen inte har någon makt över Jafar. Detta eftersom sultanen rådfrågar Jafar om beslut och ofta betar sig väldigt osäkert i sin yrkesroll. Här framställs stereotypen av att kroppslängden kan ha betydelse i hur vi uppfattas, där långa personer sägs ha högre yrkesmässig status än korta personer (Hinton: 2003).

Enligt Bell (1995) är det endast kvinnliga Disneykurkar, som porträtteras rakt framifrån mot kameran, men det stämmer inte i detta fall. I ”Aladdin” (1992) ser vi detta mönster gällande Jafar när han stirrar rakt in i en spåkula, medan han ler listigt, eftersom hans planer håller på att uppfyllas. Detta kanske är ytterligare ett sätt från Disneys sida att porträttera Jafar med en mer ”feminin sida”. Att hans ansikte, precis som kvinnornas, visas framifrån, kan på så vis antas utmana konventioner om manligt genus (Butler 2006).

6.1.1 Sammanfattande analys av utseende

Varken Ursula eller Jafar är någon vacker syn och detta ger konnotationer av att det är onda karaktärer. Vi har sedan lång tid tillbaka fått lära oss att ”det som är vackert är också bra”. Detta är ett antagande som Dion ställer sig bakom i *Stereotyper, kognition och kultur* (2003). Gauntlett (2008) menar att huvudrollskvinnan nästan alltid är attraktiv, ett påstående som stämmer in på filmerna, som dessa karaktär uppenbarar sig i. Huvudrollskvinnorna Ariel (*Den lilla sjöjungfrun* (1989) och Jasmine (*Aladdin* 1992) är båda oerhört vackra, speciellt i jämförelse med antagonisten. Både Ursula och Jafar har tillskrivits både manliga och kvinnliga drag. Genom Butlers (2006) förståelse blir vi tittare förvirrade, då vi inte kan avgöra vilket kön de tillhör. Disney har troligtvis gjort medvetna val när de konstruerade karaktärernas utseende. Deras utseende strider mot tydliga attribut som konnoterar manligt och kvinnligt. Detta kan vara ett knep från Disneys sida att fränkoppla karaktärerna kön och genus. De skall uppfattas som en varelse och inte som ett kön. En intressant iakttagelse är att Jafar är porträtterad som underviktig, medan Ursula framställs som överviktig. Detta har troligtvis att göra med att vi människor har en förelagd uppfattning om vad som är vackert - att vara spinkig eller tjock är inte en av dem. Stereotypen gällande ”det som är vackert är också bra” (Hinton 2003:93) kommuniceras. Eftersom en av de tydligaste skillnaderna mellan gott och ont, är fult och vacker, blir detta ett smart sätt att få tittaren att förstå att det rör sig om ondska.

Ursula uttrycker missnöje kring sitt utseende och ses vårda om sitt yttre till skillnad från Jafar som inte visar några tecken på utseendefixering. Detta ger konnotationer av att män inte bryr sig lika mycket som kvinnor, då de varken visas betrakta sitt utseende eller kommentera det. Efter att Jafar förvandlas till en mäktigare ande ser vi däremot en förändring i utseendet. Jafar går från lång och smal till en muskulös jätte. Jafar blir dessutom betydligt mer muskulös än den goda anden, vilket kan tolkas som att musklerna är en symbol för makt. De framträdande musklerna, som kommuniceras, ger konnotationer av den stereotypa könsroller, som innefattar att mannen är den aktiva och fysiskt starka könet (Hinton & Nordfeldt 2003).

Vidare visar Jafar att han bryr sig om utseendet gällande de motsatta könet. Enligt undersökning av England, Descartes och Collier-Meeks (2011) är detta en återkommande manlig egenskap, att visa intresse för prinsessor. Skurken uppvaktar prinsessan Jasmine, och berömmar vid flertal tillfällen i filmen, hennes yttre attribut. Ursula visar snarare att hon har kontroll över männen. Hon använder sin kropp för att lura män och beter sig således som i Bells (1995) beskrivning av en femme fatale. Vi kan förstå Ursulas handlingsmönster med hur Judith Butler ser på genus. Det vill säga att det är

Ursulas handlingar som iscensätter hennes kön. Med detta menas att hon gör sig själv till ett objekt för att få en man, och på detta sätt upprätthålla föreställningar kring kvinnligt kön (Gauntlett 2008). Ursulas genus rekonstrueras som en följd av omgivningen. Eftersom Ariels attribut följer de regler och konventioner, som finns gällande att se kvinnlig ut, ser Ursula maskulin ut i jämförelse. Hennes genus skapas i interaktionen och som ett resultat av relationen hon har med Ariel.

6.2 Dialog

Citaten är hämtade från originalversionen av filmerna och är således på engelska.

Ursula

”And now, look at me - wasted away to practically nothing - banished, and exiled, and practically starving, while he and his flimsy fish-folk celebrate” (Den lilla sjöjungfrun 1989).

Detta är ett av de första citat yttrar i filmen och är alltså tittarens första intryck av skurken. De konnotationer som går att avläsa från detta citat, är att Ursula gör sig själv till ett offer. Här framhäver Disney den kvinnliga egenskapen offerroll, som framförs i undersökningen av England, Descartes och Collier-Meeks (2011). Ursula agerar offerroll eftersom hon söker medlidande och menar att det är synd om henne för att hon lever i exil. Hon jämför sig med resten av fiskfolket som firar utan henne. Samtidigt som Ursula säger detta tar hon upp en liten vettskrämd kräfta, använder den för att måla läppstift, för att sedan kaka upp den. Tittarna får här en snabb uppfattning om att detta är en manipulativ karaktär, som vi inte ska tycka synd om. Så trots att de konnotationer som kan avläsas förmedlar Ursula som ett offer, förstår vi samtidigt att vi inte ska känna empati för henne. En annan konnotation som ger uppfattningen om att hon är ond har att göra med hennes val att kalla fiskfolket för ”flimsy”. Det går även snabbt att uppfatta henne som ond av den enkla anledningen att hon äter upp kräftan. Ursulas kan även uppfattas som ond eftersom hon är utvisad från Atlantica, vilket innebär att hon måste ha gjort något ondskefullt från första början.

"My dear, sweet child. That's what I do. It's what I live for, to help unfortunate merfolk, like yourself, poor souls with no one else to turn to." (Den lilla sjöjungfrun 1989).

"Come in. Come in, my child. We mustn't lurk in doorways. It's rude. One might question your upbringing." (Den lilla sjöjungfrun 1989).

Båda citaten ovan visar hur Ursula väljer att kalla Ariel för "sitt kära barn" och visar därmed att hon är omhändertagande. Att använda sig av ordvalet barn får även Ursula att framstå som en modersfigur. Här kommuniceras stereotypen som Hinton (2003) presenterar. Det vill säga att kvinnor ofta har rollen som mamma och framställs som omhändertagande i populärkultur. England, Descartes och Collier-Meeks (2011) som undersökte manliga och kvinnliga egenskaper i Disneyfilmer, menade även att en feminin stereotyp omhändertagande. Däremot är Ursula omhändertagande för att manipulera Ariel. Oavsett i vilket syfte Ursula säger detta så kommuniceras ändå föreställningar om kvinnor som omhändertagande och som mamma.

"You'll have your looks. Your pretty face and don't underestimate the importance of body language. Ha!" (Den lilla sjöjungfrun 1989).

Detta citat säger Ursula till Ariel, när Ariel förtvivlat frågar hur hon ska få prinsen att bli kär i henne utan sin röst. Här lär Ursula Ariel hur hon ska bete sig för att få prinsen. De konnotationer som kan avläsas från denna dialog är att kroppsspråk och utseende är viktigare än personlighet. Om vi utgår från att genus är en social struktur, som inte kan existera om den inte praktiseras genom handling i relationer, så är handlingen "att använda sitt utseende och kroppsspråk". Då kan vi tolka det som att Ursula lär Ariel om hur hon ska upprätthålla ett socialt konstruerat kön (Genusfokus.se) Om vi däremot tolkar genus utifrån Judith Butlers (2006) definition av genus så är det samspelet mellan Ursula och Ariel som skapar genus. Ursula indikerar att Ariel ska använda sin kvinnlighet och senare i filmen följer Ariel hennes råd. Då bekräftar Ariel Ursulas antagande och får således hennes tilldelning som kvinna.

"Babies! My poor little poopsies!" (Den lilla sjöjungfrun 1989).

Detta citat myntas av Ursula när hennes två medhjälpare Snoken och Kroken dör. Här visar sjöhäxan prov på att hon är känslösam och ledsen för deras bortgång. Stereotypen som tas upp i *Stereotyper, kognition och kultur (2003)* stämmer således, att kvinnor porträtteras som känsliga och emotionella. Vidare så påvisar de även samma kvinnliga könsroll som presenteras i av England, Descartes och Collier-Meeks (2011). Ursula har från början skrivit på ett kontrakt med Kung Triton att Ariel inte skulle skadas och i gengäld får hon treudden och makten över honom. När hennes två

muränor dör, försvinner dock allt vett från Ursula och hon växer till ett jättemonster som försöker döda både Ariel och Prins Erik. Ursula agerar alltså helt efter sina känslor och Disney kommunicerar en kvinna, som inte resonerar efter logik. Utgår vi från Butlers (2006) resonemang om genus är det Ursulas språk, som uttrycker den feminina egenskapen känslös och därmed skapas hennes genus.

Jafar

"I am your master now!" (Aladdin 1992)

Detta citat myntar Jafar när han blivit den mäktigaste anden i Aggrabah, och har nått större makt än sultanen och den ursprungliga anden. Här förstärks stereotypen av att män är självsäkra, eftersom att uttrycka sig på detta vis, att man är över någon annan, synnerligen är att visa självförtroende.

"You little fool! You thought you could defeat the most powerful being on Earth! (Aladdin 1992)

Disney kommunicerar här Jafar som självsäker och förstärker stereotypen som Hinton (2003) tar upp. Jafar framställer sig själv som överlägsen då han både förolämpar Aladdin genom att kalla honom för "Little fool", och hånar honom för att trodde sig kunna besegra honom.

"Don't talk back to me, you big blue lout! You will do what I order you to do!" (Aladdin 1992)

Här bekräftar Disney den manliga stereotypen aggressiv. När Jafar senare blir den mäktigaste anden i världen blir han muskulös, röd och får om möjligt en ännu mer aggressiv ton. Detta citat framställer även manligt genus om hur män kan agera när det blir nedtryckta, det vill säga med aggressivitet. Citatet återger även genusnormer gällande pojkars utseende som binära oppositioner till varandra (Butler 2006). Nu när Jafar har genomgått en förvandling och är mer muskulös och därmed ur ett genusperspektiv "mer manlig", ser han ner på den ursprungliga anden som en "blue lout".

6.2.1 Sammanfattande analys av dialog

I dialogen som karaktärerna för, kan vi se tydliga drag där genus åskådliggörs. Ursula tillskrivs kvinnliga egenskaper så som emotionell och omhändertagande. Jafars dialog framhäver den manliga stereotypen aggressiv. Jafars dialog är mer rakt på sak, medan Ursula säger en sak, men menar en annan. Ursulas karaktär kan liknas vid den stereotypa rollfiguren horan/häxan som Rönnberg (1997) presenterar. Den belyser en kvinna som bland annat är förförisk och slug. Två

egenskaper som gestaltas i Ursulas dialog. Vad som är tydligt i alla fall, är att karaktärerna följer de konventioner för hur en man, respektive en kvinna ska tala, och därigenom konstruerar Disney karaktärernas genus.

6.3 Motiv

Ursula

Ursulas handlingsmotiv är att hon vill bli havets drottning. Anledningen till detta är att hon sedan länge varit utstött och i exil, från att en gång ha bott i havsslottet Atlantica. I filmen handlar det alltså delvis om avundsjuka, att hon egentligen vill leva som drottning, härskandes över de sju haven. Det handlar även om hämnd på kung Triton, eftersom han är ansvarig för hennes utanförskap. Ursulas främsta syfte är alltså att ta över kung Tritons plats, som härskare över de sju haven. Hennes huvudsakliga motiv handlar alltså om makt, men däremot grundar sig hennes motiv från känslor. Hon vill alltså nå makt och hämnas på Triton, eftersom han är anledningen till hennes livssituation. Ursula är inte aktiv till en början, utan låter Ariel och hennes medhjälpare Snoken och Kroken utföra jobbet. I första halvan av filmen befinner sig Ursula enbart i sin grotta, smider planer, beordrar muränorna och manipulerar Ariel. Ursulas handlingar förstärker stereotypen som Hinton (2003) presenterar, att kvinnor är passiva och män aktiva.

När Ursulas planer går i kras tar hon däremot på sig en mer aktiv roll. Detta gör hon dock genom att använda sig av kvinnlig list och förvandla sig till en vacker ung kvinna. För att lura Prins Erik måste hon alltså förklä sig till en vackrare gestalt och förstärker därmed stereotypen av att det som är vacker också är bra. Detta konnoterar också att Ursula aldrig skulle lyckas förhäxa prinsen enbart genom att se ut som hon gör. Det innebär alltså att Disney förmedlar att utseende är väsentligt för att fånga en prins.

Jafar

Jafars främsta motiv är att han vill bli sultan. Vi får tidigt i filmen se hur han och medhjälparen Jago försöker få tag i lampan, som ska hjälpa honom att åstadkomma detta. När Jafar äntligen blir sultan med hjälp av anden i lampan, så inser han att han inte är mäktigast i Agrabah, och önskar sig då att bli den mäktigaste anden i världen. Jafars främsta syfte är alltså att få makt. Jafar är som tidigare nämnt, till en början lång och smal med endast sin list som vapen. När han senare blir världens mäktigaste ande blir han röd, enorm och får betydligt kraftigare muskler. Detta kan konnoteras med

att makt är lika med styrka. Vidare kommuniceras manligt genus genom Jafar, då han visar att storlek och att vara bäst, är väsentligt för att bli mäktigast i världen. Disney kommunicerar även manliga könsroller som ambition (Hinton 2003).

6.3.1 Sammanfattande analys av motiv

Som Hinton & Nordfeldt (2003) presenterar är stereotypa könsroller kopplade till mäns och kvinnors traditionella sociala roller. Kvinnor är mer omhändertagande, emotionella och passiva medan män är mer aggressiva, ambitiösa och självsäkra. Ursulas motiv grundar sig i att hon vill hämnas på kung Triton eftersom han är anledningen till hennes utanförskap. Ursulas motiv visar hennes emotionella sida och bekräftar den stereotypa könsroller som presenteras av Hinton och Nordfeldt (2003). Jafars motiv är huvudsakligen de samma som Ursulas - att nå makt. Däremot blir tittaren inte presenterad för någon bakomliggande orsak till hans beteende. Detta ger konnotationen av att Jafar vill nå makt endast på grund av ambition. Hans motiv verkar grunda sig i att han vill nå den högsta yrkesmässiga positionen där finns, och styrker således den stereotypa könsrollen att män är ambitiösa (Hinton & Nordfeldt 2003).

Stereotypen gällande att kvinnor är passiva och män är aktiva, går till viss del att applicera på dessa skurkar. Ursula agerar passiv i den första halvan av filmen, eftersom hon endast sitter i sin grotta och delegerar order. Hon har medhjälparna Snoken och Kroken att utföra grovjobben, när de exempelvis puttar ner en båt, för att förhindra att Ariel blir kysst av Prins Erik. Jafar agerar aktiv under hela filmen, då det är han som rör sig kring hela Aggrabah för att söka efter lampan. Jafar har även han en medhjälpare, men till skillnad från Ursulas medhjälpare, som utför dåden åt henne, agerar papegojan Jago snarare som sällskap. Ursula blir däremot aktiv i slutet av filmen, då hon förvandlar sig till en vacker kvinna för att förhindra Prins Erik från att kyssa Ariel.

7. Diskussion och slutsats

Den första frågan som ställdes inför denna uppsats var vilka kvinnliga och manliga stereotyper Disney kommunicerar via sina onda karaktärer. I filmerna framställs Ursula och Jafars genus som en följd av deras angivna kön. Jafar förknippas främst med manliga egenskaper och Ursula med kvinnliga. Trots att båda karaktärernas främsta mål är att nå makt, har de två helt skilda anledningar

till sitt agerande, som bekräftar manliga och kvinnliga stereotyper. Ursula agerar utifrån känslor och Jafar utifrån ambition. Ursula stereotypiseras med den kvinnliga egenskapen känslös och Jafar, med den manliga stereotypen ambitiös. Dessa personlighetsdrag kan kopplas till stereotypa könsroller, som tillhör de traditionella sociala roller Hinton & Nordfelt (2003) presenterar.

Karaktärerna påvisar även stereotypen om kvinnor som passiva och män som aktiva. Detta tar sig uttryck genom att de båda har medhjälpare, men Ursulas medhjälpare utför dåd åt henne, medan Jafars medhjälpare främst agerar som sidekick. Dessa skildringar är ett resultat av det finns etablerade sanningar i samhället gällande kön och genus och vilka egenskaper som hör till kön. Det vill säga att kvinnor behöver hjälp för att uppnå makt. Att kvinnor är passiva kommuniceras även via Ursula när hon lär Ariel att använda sitt utseende för att fånga en man. Genom detta påstående, kan vi förstå det som att kvinnor är objekt, som män kan objektifiera. David Gauntlett (2008) menar att femininet idag inte är en självklar väg för kvinnor. Istället är ”att vara feminin” ett aktivt val av egenskap, som kvinnor kan välja att plocka fram när de helst behagar. Utifrån denna föreställning kan vi även se att det kanske är det som Disney vill förmedla när Ursula lär Ariel hur hon kan använda sin feminitet.

Via karaktärerna kommuniceras även särdrag, som utmanar genusdiskursen. Ursulas korta vita hår, i kontrast till Ariels röda svall, är en av många markörer, som tyder på att Ursula kommuniceras som mindre ”kvinnlig” än Ariel. Ursulas genus konstrueras alltså i hennes interaktion med vad samhället anser vara den naturliga kvinnan. Detta på grund av att Ariel följer de föreställningar människor har om vad som anses vara kvinnliga egenskaper, och då blir Ursula mer maskulin i jämförelse. Samma mönster kan vi se gällande Jafar utseende, som ibland ger sken av kvinnliga attribut. Anledningen till att Jafar och Ursula tillskrivs egenskaper, som ur ett genusperspektiv inte hör till normen, kan handla om att de är skurkar. Disney gör ett val i att inte tillskriva dem ”rätt” egenskaper och attribut i vad samhället anser vara manligt och kvinnligt. En anledning till detta kan vara att ondska inte skall ges något kön, utan snarare skall ses som ett ting eller en varelse. Som tidigare nämnt, i inledningen, låg det intresse i att analysera just skurkarnas könsroller, då de konstrueras annorlunda.

Disney förstärker däremot förelagda stereotyper gällande manligt och kvinnligt då Ursula visar stort intresse för sitt utseende. För att bli mäktig måste Ursula förvandlas till en vacker kvinna och kan endast använda sig av sin kvinnlighet. När Jafar ska nå makt använder han sig däremot av intelligens och aggressivitet. Den främsta skillnaden mellan kvinnor och män, i begreppet genus, handlar ofta om olika nivåer av makt, och detta kommunicerar Disney tydligt via Jafar och Ursula.

Uppsatsens slutgiltiga fråga löd: Finns det någon skillnad i hur manliga respektive kvinnliga skurkar kommuniceras? Svaret är ja. Med andra ord så kommunicerar Disney sina skurkar på ett könsstereotypiskt sätt. Disney gör detta genom att kommunicera kvinnan som passiv, omhändertagande och emotionell, medan mannen tillskrivs de stereotypa egenskaperna aggressiv, ambitiös och aktiv. Även fast normer utmanas i viss mån gällande karaktärernas genus. För visst ska inte kvinnan ha vitt kort hår eller mannen långa naglar?

7.1 Förslag till vidare forskning

Resultatet av min forskningsfråga visade sig bli tämligen tolkningsbar, vilket jag redan i uppsatsens början hade förutspått. Eftersom den huvudsakliga metoden jag använde mig av var semiotik, blir resultaten beroende på hur jag, som skribent, tolkar konnotationerna, utefter mina egna referensramar. Därför skulle det var intressant att göra en receptionsstudie för att se hur andra vuxna ser på hur Disney stereotypiserar ondska och könsroller. Vidare, som jag tidigare nämnt, har jag observerat att de nyare skurkarna börjar närma sig de godas ideal i hur det kommuniceras. Därför skulle det vara av intresse att göra en jämförande studie mellan Disneys antagonister och protagonister i kommande filmer från Disney. Eftersom det antagligen kommer utvecklas till att nyanserna mellan gott och ont blir ännu mindre.

8. Källförteckning

Tryckta källor

Bell, E. Haas, L. & Sells, L. *From Mouse to Mermaid - The Politics of Film, Gender, and Culture* (1995) Bloomington: Indiana University Press

Backman, J. (2008) *Rapporter och uppsatser*, 2 uppl. Lund: Studentlitteratur

Butler, J. (2006) *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge)

Fiske, J & Hartley, J. 2003. *Reading Television*. 2. uppl. London: Routledge.

Gauntlett, D. (2008) *Media, gender and identity: an introduction*. 2 uppl. London: Routledge.

Gripsrud, J. (2002). *Mediekultur och Mediesamhälle*, 2 uppl. Göteborg: Daidalos

Hinton, P. (2003) *Stereotyper, kognition och kultur*, Lund: Studentlitteratur.

Kouvunen, A. (2008) *Film och andra rörliga bilder: en introduktion*, Stockholm: Raster

Persson, M. (2000) *Populärkultur i skolan*, 1. Uppl. Lund: Studenlitteratur

Rönnerberg, M. (1997) *TV är bra för barn*, Stockholm: Ekerlid

Rönnerberg, M. (2001) *Varför är Disney så populär? - De tecknade långfilmerna ur ett barnperspektiv*, 2 uppl. Uppsala: Filmförlaget

Vetenskapliga artiklar

England, D. E., Descartes, L., & Collier-Meek, M. A. (2011). Gender Role Portrayal and the Disney Princesses. [tillgänglig: <http://people.stfx.ca/x2011/x2011bwz/Gender%20Portrayal.pdf>] (Hämtad 2015-05-26)

Tidningsartiklar

Barnes, B. (2009, 29 maj) Her Prince Has Come. Critics, Too. *The New York Times*. [tillgänglig: http://www.nytimes.com/2009/05/31/fashion/31disney.html?_r=0&adxnnl=1&pagewanted=all&adxnnlx=1396872050-d3UD35HlAsL5M3zGgoM+wQ] (Hämtad: 2015-05-20)

Elektroniska källor

Genusfokus, [tillgänglig: <http://www.genusfokus.se/om/vad-ar-genus/>] (Hämtad 2015-02-15)

Lindh, S. (2012), Expressen, [tillgänglig: <http://www.expressen.se/noje/disney-klipper-i-kalle-ankas-jul/>] (Hämtad 2015-02-04)

Filmer

”The Little Mermaid”, Walt Disney Company, USA, 1989

”Aladdin”, Walt Disney Company, USA, 1992

